

Varpas išeina kas mėnesis. Metinė prekė su parsuontimu:

Rusijoje (kuvertuose) 5 rubl.,
Prusuose 3 Mk.,
Amerikoje ir kitur 4 Mk.

VARPAS

Apgarsinimai V a r p e,
ištisa eilutė smulkaus rašto, kaštuoja
60 fen. arba 30 kap.

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Apšvietimo reikalai.

Anašyk mes kalbėjome apie apšvietimo reikalus apskritai ir minėjome, kad nemažai trukdo mūsų apšvietimą stoka organizacijos. Čion norime mes da nurodyti ant tulų faktų, kurie aiškių aiškiausiai parodo, kokia anarchija viešpatauja pas mus apšvietimo reikaluose. Jau buvo minėta, kad tankiai vieną ir tą patį darbą dirba keli vyrai. Pernai buvo keli toki atsitikimai: buvo prisiūsta du vertimu brošūros „Garo mašinos ir geležinkeliai“ ir tik viens iš jų, ką atėjo anksčiau, buvo paduotas į spaudą, kits-gi liko gulėt, nežiurint ant to, kad žadėta buvo atsiųsti pinigų, ir vėliaus buvo pinigai prisiūsti, negavus autoriui žinios apie spaudinimą tokios jau brošūros. Gauname vėl patirti, kad parašyta yra „Geografija“ ir „Fizika“ nežiurint ant to, kad tokios knygos yra išėjusios Amerikoje. „Lietuvoje“ spaudinasi veikalas Hutchinson'o „Apie išnykusius sutvėrimus“, arba istorija žemės, ir, žinoma, bus atspaudintas atskiroje knygoje, tuom tarpu mums rašo, kad Lietuvoje tapo išversta ta pati knyga. Nesenei gavome žinią, kad vienas iš tautiečių norėtų žinoti, kaip pavadinti žmogaus kaulus, ir gal but, kad tas tautietis rašo anatomiją, o gal ir fiziologiją žiedo žmogaus kuno. Tuom tarpu tokią knyga jau daugia ukaip metai yra parašyta ir parašyta neblogai, ir gaila butų, kad kits tą darbą butų atlikęs. Iš to matyt, kad daug energijos, daug laiko nueina perniek tik dėlėi to, kad dalyke išleidimo lietuviškų raštų nėra tvarkos, nėra organizacijos, truksta laikraščiuose informizacijų etc.

Ak nieks negal norėti, kad dalyke išleidimo lietuviškų raštų butų stelbiama privatiška iniciatyva ir noras užsiiminėti tokiu darbu, koks geriausia patinka, nieks nenorėtų, kad kas nors skirstytų darbus rašytojams, bet vis-gi negalima rekomenduoti, kad rašytojas ignoruotų visuomenę, jos darbininkus ir neat-sižiurėtų ant to, koks darbas visuomenei butų daugiausiai reikalingu. Tame dalyke butinai reikalinga tam tikra organizacija, kurios rankose koncentruotusi šits reikalas. Tokia organizacija jau buvo susitvėrus pavidale „Literatiškos Komisijos“, bet nežinia dėl kokios

priežasties vėl išnyko. Gal but tokia Komisija galėtų apsimti vesti reikalą išleidimo visų raštų, ne išskyrus ir laikraščių — kas butų labai geistina — bet jeigu tai nebutų galima, tai butų labai geistina, kad ji rupytusi nors apie išleidimą lietuviškų knygų. Nuversti tą darbą ant redakcijos nėra galima, nėra nēr ant to užtektinai spēkų. Redakcija galėtų tik suteikti reikalingas informacijas apie išėjusius ir išleidžiamus raštus ir buti tarpininku susinešime su kitais darbininkais.

Dalyke išleidimo lietuviškų raštų nemažą svarbumą turi teip-gi jų pakraipa, tendencija ir forma. Nuo įtalpos lietuviškų raštų daug priguli jų populariškumas ir igyjimas simpatijos tarpe visuomenės. Nors ir negali mus darbai ir raštai visiems patikti, tai bent reikia rupintis, kad patiktų daugumui, nėra tik turėdami daug draugų mus raštai gal gerai platintis, o per tai ir greičiau gal užsimokėti jų išleidimas. Nors redakcija ir daugiausiai trokštų gero žmonėms, nors ir daugiausiai rupytusi apie prigulintį vedimą redakcijos darbų, tai vis-gi ji negalės ir nemokės vesti visų darbų teip, kad daugumui patiktų. Tai-gi tame dalyke vėl reikalinga yra tam tikra organizacija, kuri sprendžia apie išleidimą raštų, apie jų talpinimą arba netalpinimą ir tt. Redaktoriui gali buti duota laisvė tuluose rubežiuose, bet apskritai jis turi taikytis prie Komiteto sutarimo ir prieš tą Komitetą turi išduot atskaitą kaslink savo darbų. Žinoma, ir pats Komitetas negali turėti tame dalyke neaprobežiuotą valdžią: jis turi taikintis mažiau arba daugiau prie visuomenės noro ir velyjimo. Visuomenė-gi gali išreikšti savo valią per laiškus atsiunčiamus į redakciją arba koku nors kitoku budu. Kiti šitą demokratišką principą gal papeikti, sakydami, kad prisitaikydami prie žmonių noro mes turėtume įstoti į kelią kompromisų, nusilenkti prieš žmonių prietarus, jų vaikiškus užsimanymus, turėtume pvz. išleidinėti tarp kitko „sapnininkus“, „planetus“ „stebuklingas istorijas“, ir kitokias knygas, nesutinkančias nė su mokslo nė su doros principais. Tai tiesa, negalima yra teip toli nueiti norint įtikti žmonėms, bet iš kitos pusės vėl negali ignoruoti žmonių reikalų ir troškimų, kurie gali

but išpildyti be jokio nusikaltinimo prieš mokslą arba prieš doros principus. Ak kiekvienas sutiks su tuom, kad negali rašyti žmonėms tokius pamokinius, kurie yra visai atitraukti nuo gyvenimo, abstraktiški, sunkiai suprantami ir nepopulariški.

Kad da per anksti mums rašyti „geometrijas“, „trigonetrijas“, „algebras“ ir kitokias panašias knygas, rodos nereikia daug argumentų. Popularizacija mokslų tokioje formoje, kokia yra vartojama mus gimnazijų sienose, tai būtų darbu surištu su didelėmis aukomis, o su maža arba su jokia nauda — bent šiame tarpe kiti net abejoja kaslink naudingumo išleidimo dagi tokių raštų, kaip „Orleano Mergelė“, arba „Keistutis“, ir motyvuoja tą savo abejojimą tuom, kad tie raštai žmonėms yra per sunku skaityt, o inteligentai arba tuos raštus pažįsta arba norėdami juos pažyt, gal juos greit gaut Maskolijoje ir laikant pas save nėkiek neprivalo bijot policijos arba kitų savo viršininkų. Kadangi mūsų didžiausi troškimai yra surišti su žmonių, o ne su inteligencijos apšvietimu, per tai mumis labiausiai reikia atmyti apie žmonių literatūrą ir popularizaciją mokslų. Kaslink popularizacijos mokslų, tai nereiktų užmiršti žemą žmonių išsilavinimą ir jų grabumą dalyke supratimo ir prisisavinimo teikiamo jiems mokslo. Metodas demonstratyviškas čion turi tokį jau svarbumą kaip ir auginime jaunuomenės. Juo daugiau yra suprantamų paveikslų, juo mažiau ilgų išvadžiojimų ir aprašinėjimų, juo lengviau galima suprast išguldumus dalykus. Be to svarbu yra teip-gi atmyti apie utilitarišką pusę veikalo. Utilitariškas pobudis veikalo ne mažai ragina prie skaitymo ir padidina knygos interesingumą. Tokių principų mums reiktų laikytis norint popularizuoti tarp žmonių mokslą. Norėdami ką parašyt mokslisko mes, žinoma, naudojames iš mokslisko populariškų knygų, bet tankiai popularizuojame saviškai ir dikčiai apsunkiname sau darbą, tuom tarpu daug yra knygų, kurios jau nereikalauja pertaisymo išguldymo formos, nėra tų knygų autoriai yra apgarsėję kaip garsus popularizatoriai ir jų veikalai yra išversti į visas kalbas be jokių atmainų (pvz. popuol. veikalai Tindal'io.) Parinkimas tam tikrų knygų, žinoma, turėtų but pavestas žmonėms ir specialistams gyvenantiems didžiuose miestuose ir galintiems gauti geras informacijas kaslink to dalyko, turėtų but sustatytas tam tikras programos ir paduotas ant galutinio apsvartymo, „Literatiškos Komisijos“.

Be to dalyke apšvietimo mus tautos didelį svarbumą turi įkurimas „Tautiško Knygyno“ ir „Tautiško Muzejaus“. Dabar turime gerą progą atlikti šituodu darbu, nėra rengiama

Paryžiuje lietuviška paroda galės duoti medegą netik „Tautiskam Knygynui“, bet ir „Tautiskam Muzejui“.

Pradžia „Tautiskam Knygynui“ jau, gali sakyt, yra padaryta. Parodos Komiteto knyginkė p. M. Saunytė surankiojo iš visur lietuviškas knygas po 2 eks. ir vieną iš jų skyrė parodai, kitą „Varpo ir Ukininko“ red. knygynui, norėdami tokiu budu padaryti pradžią tokiam knygynui, kurio ikišiol ne buvo ir apie kurį nieks nesirupino. Bet pradžia ta buvo labai sunki, o ir dabar truksta da daug knygų netik iš senų laikų bet ir iš vėlesniųjų. Redakcijoje „Uk-o ir V-po“ teip buvo „gaspadorauta“, kad neliko suvis daugelio knygų ir laikraščių nė parodai: reikėjo pasiskolyt „Uk-ą“ 1891—1894 m. ir da daug kitų knygų ir laikraščių.

Čion reikia užtėmyt, kad pradžioj buvo renkami tik tie raštai, ką išėjo po 1863 m. Dabar geistina yra teip-gi turėt ir raštus išėjusių prieš 1863 m., bet ant nelaimės iš tų raštų galima bus vos keles knygas gauti, arba geriaus sakant pasiskolinti, parodai. Kadan-gi iki atidarymui parodos (15/IV) lieka labai mažai laiko, tai surinkti visas knygas pasisektų tik tuomet, jeigu tautiečiai įsitiktų „Varpo ir Ukininko“ redakcijai ir atsiųstų jas ant adreso Parodos Komiteto knyginkės p. p. M. Saunus, Rokaiten p. Neukirch Ostpr., iš kur knygos taps nusiustos į Paryžių ant ištikimo adreso ir į ištikimas rankas. Po parodai, jeigu knygos nebus dovanotos, tai bus sugražintos kam prigul. Kur geriausia būtų turėti „Tautišką Knygyną“ sunku dabar pasakyti, bet mums rodos parankiausia būtų pasinaudoti iš p. p. Saunių maloningumo ir kol nebus atrasta vieta geresnė Tautišką Knygyną laikyti Prusuose, juo kad ir ne sunku būtų pamatyt jį mus žinovams užėjus reikalui. Be to knygynas toks atneštų didelę naudą „Varpo ir Uk-o“ redakcijai. Tiek te galima pasakyti apie pradžią „Tautiško Knygyno“.

„Tautišką Muzejų“, teip-gi galima būtų įkurti ir surinkti medegą. Girdėt, kad Lietuvoje viens-kits iš mus tautiečių turi mažas kolekcijas senoviškų daiktų, bet ant nelaimės tos kolekcijos turi vertybę privatiškų kolekcijų, o kas blogiausia, iš rankų tulų tautiečių patenka į rankas maskolių valdžios. „Tėvynės Sargas“ pernai rašė, kad nesenei įkurtam Kaune valdžios muzejui tapo kelių kunigų dovanota daug brangių daiktų. Jeigu būtų buvęs pas mus muzejus, tai gal ir dalis tų daiktų būtų likus mums, kaipo brangus senovės atminimai. Prie politiškių sąlygų mus gyvenimo negalima būtų tokį muzejų įtaisyti Lietuvoje teip, kad jo turtas negalėtų pereiti

į maskolių valdžios rankas. Maskolių valdžia, kaip yra žinoma, netik ką neužkenčia visokių ženklų tautiško gyvenimo savo pavergtų tautų, bet da rupinasi kogleičiausiai išnaikinti tas jų ypatybes. Dėlto vietos tokiam Tautiškam Muzejui reikia jieškoti teip-gi užrubežėj ir veikiausia pas ištikimus tautiečius gyvenančius Prusuose. D-tė „Biruta“ Prusuose buvo pradėjus rinkti senovės daiktus ir turi šiek tiek susirinkus, bet paskutiniuose metuose D-tės „Birutos“ gyvenimas yra labai susisiaurinęs, o ir surinkti ten daiktai ir knygos gali tiktai tiktai kaipo aukos prie gerai organizuotų minėtų institucijų: Tautiško Knygyno ir Tautiško Muzejaus. Jeigu tautiečiai atsisauktų ir apsimtų aukauti savo surinktus daiktus ir knygas tuomet galima būtų pasiteirauti apie vietą Prusuose, galima būtų pasirūpinti apie tam tikrą Komitetą, apie organizaciją, gvaranciją ir viską kas galėtų gvarautuoti toms įtaisoms ne tik ramų buvimą, bet ir jų ugį ir išsitobulinimą

Ant pabaigos turime pasakyti, kad malonu būtų mums išgirsti balsą ne tik apie minėtus čion reikalus, bet ir apie kitokiūs mus tautiško gyvenimo reikalus. Da-gi rugojimas kitų tautiečių, kritika darbų ir tt. būtų mums meilesniu ženklu, ne kaip tylėjimas ir šaltas indiferentizmas.

S. Z.

Nemunas.

Lyg tarp žolelių baltas dobilėlis,
Lyg tarp mergaičių jaunas bernužėlis,
Nemunas didis tarp upių — upelių
Bėga, banguoja per musų kraštėli.
Kas gal bangų jo bėgį sulaikyti?
Kas gal Lietuvos buvį išnaikyti?
Nemunas — širdis Lietuvos krutinėj':
Kolaik jis bėga, dar gyvuos tėvynė!
Kaip širdin musų lašelis už lašo
Iš viso kuno gyslos kraują neša,
Teip Nemunėlin iš visų šalelių
Daugel subėga upių ir upelių.
Jos jam apsakos, neslepiant teisybės
Apie mus vargus, dėjas ir linksmybes;
Ir jis jų žodžius sau į širdį dėdams
I plačią jurę neša jas globėdams.
Jei žinią linksmą koks atneš upelis,
Tuoj' nudžiugs musų Nemunas senelis;
Tada jo srovės visai nebanguoja,
Krantus tik glosto, prie savęs vilioja.
Bet jeigu ruščią kur išgirsta žinią,
Baisus tada jis: jo stipri krutinė
Veržias į viršų, bangos krantus graužia,
Kriokia, putoja, žmogui plankus šiausia!
Teip šitas milžins da tėvynę myli!
Jei ją kas skriaudžia, pirmas jis netyli.

O, Nemunėli! subausk savo vaikus:
Gana jiems snausti per teip ilgus laikus!
Šiaulėniškis.

Iš savo pastogės.

III.

Tur but niekados „dušia“ idealisto neragaudavo tiek smugių, kaip šiandien. Žengdama į naują amžių žmonija tarsi skubinasi parodyti savo turinį, savo buseną, visai nepanašią į tą, kokios ji laikėsi vieną tik amžių atmetus. Nusikratydama nuo kenkiančių liuosai busenai viduramžinių pančių, išbujojusių ant pamato privilegijų ir neteisybės, žmonija — tai labjausia buržuazinės luomos — su karšta širdžia garsina šviesius idealus, kurie tarsi naujame amžiuje turės užtikrinti visiems sąnariams visuomenės lygybę, brolystę ir liuosybę. Bet apreiškėti laike Prancūzų revoliucijos šie šviesus jieskiniai, atbalsis kurių paplito po visą Europą šiandien, tą laukiamą amžių praleidus, įgavo jau askiai priešingą prasmę. Neregėtina išbujojęs laike šio amžiaus kapitalizmas veikiančioms luomoms suteikia jau visai kitus jieskinius, kurie remiasi ant skurdimo visų priklausančių kapitalizmui darbininkų luomų, teip ir visų mažų ir silpnų tautų, negalinčių prieš naujus gaspadorius atsiturėti. Ačiu kurstymai ir pludimui gaujos piniguočių, Anglija, ši buvusi apgynėja skriaudžiamųjų tautų, pati gabena Afrikan savo baises kanuolias, kad sutrinti ir pajungti neskaitlingą boerų tautą, kad išgriebti nuo jos pelningas diamanto kasyklas. Krügeris gerbiamas prezidentas šios tautos, veltui šaukiasi apgynimo prieš neteisybę, veltui jis mini Dievą ir tikrą teisybę, kuri neberanda jau atbalsio širdise žmonijos, veltui pagalios kreipiasi prie laisvos minties Amerikiečių, kurie su viršum amžių atmetus, patys vedė panašią kovą už savo laisvą nuo Anglijos buseną — gražus jieskiniai užmiršti jau kasdieninėj kovoj už buvį. Nė Baironų, nė Kosciuskų žmonija jau šiandien nebetur; ji prilaiko tik gaujas piniguočių, kurie veizdi tik ant savo lobio, ant savo gerovės. Kad užtikrinti joms tą lobį viena viešpatystė paskui kitą ristinėmis skrieja naujus planus apsiginklavimo, beria milijonus ant padauginimo sav stiprios flotos, su pagelba kurios vylysi nuvergti tuos kraštus ir šaleles, kurios ikišiol da nėra nuvergtos. Pasidauginantis vis skaitlius išdirbimų reikalaua sav naujų rinkų, o tą geriausia užtvirtina naujai pajungtos šalys, kaip plačios krautuvės dėlei jieskančių sav prieglaudos išdarbių, kaip šaltiniai visokio lobio ir skriaudimo. Susinėsimuose kaip tarp atskirų viešpatysčių, teip ir tarp atskirų tautų

sprendžia vienas tik dalykas — tai spēka kiekvienos iš jų. Viešpatystės engia ir jungia kitas viešpatystes, silpnesnias už jas, kaip engia ir jungia atskyras tautas, priklausančias joms. Kad atsiginti prieš jungiančią spēką, reikia kiekvienai iš pajungtų tautų pačiai įgyti spēką, nės prieš sylą galima statyti tik sylą — nė šauksmai, nė meldimai pagalbos nepriduos. Kiekviena tauta, kuri mano apie savo liuosą buseną — o koki-gi apie tai nemano? — privalo tikėtis vientik ant savęs, ant savo sukrautų spēkų. Kame-gi tos spēkos, nuo ko jos pridera?

Kad atsakyti ant šių klausimų, priseitu piešti pilnas programas, priseitu kliudyti begalinę daugybę klausimų, atsakymą ant kurių gali duoti tiktai patsai gyvenimas. Galima vos tik *a priori* pasakyti, juog užgimimui šios tautiškos liuosybės reikalingas kaip kuoplačiausias supratimas reikalingumo šios liuosybės, teip ir medžiškos aplinkybės, kurios teisintų ir reikalautų ir-gi tos atskiros tautiškos busenos. Jeigu šios medegiškos aplinkybės, jeigu reikalai pačio gyvenimo reikalauja ne atskyras busenos, bet priešingai kuoplačiausio susiliejimo, susirišimo su kunu pačios viešpatystės, kuriai tauta priklauso, tos svajonės apie tą liuosą buseną visuomet liks tuščiomis svajonėmis, kurios, kaip ten balsai laisvamainių nešauktų, visada liks bergždžiomis, išeis ant niekų.

Sutinkant su šia teisybe, drįstame paklausti, kaip-gi išrodo reikalai ploto žemės, lietuvių apgyvento? Koki-gi matomi ar vos tik jaučiami reikalai Lietuvos? Ar tinka jie kuoplačiausiam susivienijimui su Maskolija, ne su šiandieniškia, kuri atsižymi siurkščiu jungimu priklausančių jai tautų, bet su Maskolija, kurios galima laukti ateityje?

Nors mažai teturime dar pajiegu ant tobulo ir pilno išrišimo šių klausimų, bet nekurie, tegul neskaitytingi da atsitikimai aiškiai liudija reikalingumą dėl mūsų atskiros tautiškos busenos.

Mus pramonė pradeda vos tik dygti. Teisingam jos ugiui užkenkia netik visa sistema valdymo mūsų krašto, sistema užgimanti išbujojimą tikriausio pramonės pamato — šviesos, bet drauge ir konkurencija (lenktynės) mūsų kaiminkų, Lenkijos ir Maskolijos, kuriedvi gabena pas mus savo išdirbimus. Turtingi pakraščiai Maskolijos, kaip antai Uralas, užkampis Dono ir net priemaskvinių rėdybų dėkui savo brangioms kasykloms pradė užlieti mūsų kraštą išdarbiais, kurie užkerta kelią jų išdirbimui mūsų užkampyje Teipos-gi Lenkija su Dombrovos apykraščiu ir su tokiais išbujojusiais centrais, kaip Lodz ar Skernevicai atima visai pamatą iš-

dirbti ką nors rybose Lietuvos. Vienintelis mūsų išdarbis — javai, ir tie tur atpigti, atbėgus javams iš pietinės arba piet-rytinės Maskolijos dėkui įvestiems pigiems tarifams. Šiuodu kaimynu netik neduoda mūsų kraštui praturtėti bet lenktynėmis kaip vienas, teip ir kitas mus gnaužia — ar tai savo tobullesnia pramone, ar tai savo pigesniais išdarbiais, kurie pakerta kelią vietiniams išdirbimams. Ikišiol viską mes produkuojame daugiausia vientik dėlei vietinio sunaudojimo, bet ir šią produkciją trukdo atvykstantieje išdarbiai iš svetur, pvz. gėralai, skuriniai arba odiniai išdarbiai, saldumynai, perkeliai, drobės ir tt. Gyvendami parubežyje, dėlei savo javų ir visokios neapdirbtos medegos, ką mes tik eksportuojame, rods lengvai galėtume gauti rinką ir jieškoti jų plačioj Maskolijoje, teip turtinai šia neapdirbta medega, mums nėra jokio išrokavimo. Tokiu būdu mūsų kaimynai mums tik kenkia, nepriduodami mums jokios naudos.

Bet kadangi apie ypatingumą mūsų reikalų visuomenė mažai da tesirupina, kada jausdama skriaudą ir numalšinimą produkcijos spēkos lengvai kraustosi į Maskolija, kame šios sąlygos išdirbimo lieka pelningesnės, kada mūsų kraštas dėkui savo ekonomiskam silpnumui lenktynėse su kitais pakraščiais Maskolijos lieka vis labjau nušmeiziamu, tai manyti apie jo ekonomiska atsigavimą, apie jo tvirtesnę buseną, kuriai liekasi priešingos stipresnės už visus norus ekonomiskos spēkos, manyti apie tai — tai vien tik bergždžia svajonė. Čia tikrai jau prieš vėją — prieš pelningesniais sąlygas išdirbimo — nepapusi. Bet vienok mes tyčia darome šį liogišką peržengimą, vienok mes manome, juog vis-gi reikia pusti. Darydami tai, mes tvirtai pasitikime į duosningus vaisius, kuriuos visada tur atnešti teisingas ir tikras supratimas dalykų.

Kame-gi yra tie įrankiai, su pagelba kurių galima jeigu ne atgaivinti, tai vis-gi pastiprinti savo tėviškę? Platesniu atsakymu ant šio klausymo lieka supratimas visos dabartinės mūsų politikos, siekiu kurios, — kaip rašėme aukščiau I — „didėsniu pagerbimas žemės ir jos vaisių, stipresnis prisirišimas prie jos ir prie visų jos sūnų, kurie ant jos trūsiasi.“ Dėl visuomenės, bet ne dėl tautystės, vis viena, iš kur paeina koks išdarbis; jis privalo užganėdinti tik kilusių žmonių reikmenę ir apie jo giminystą, apie jo kiltį ji visai nemąsto. Pagalios, ir kaip išvysti, kaip pažinti, koksai jame kraujas plaukia, jeigu ant jo pagaminimo susideda įvairus kapitolai, įvairios spēkos darbininkų? Toliaus, ar gali mūsų visuomenė užsiginėdinti vientik išdar-

bias, prie kurių primegsta jų tautiška „marka“, jeigu šioj pačioj visuomenėje eina begalinis išsidalinimas įvairiu išdarbių, kurie paeina iš įvairių tolymiausių šalių? Todėl skelbiamas tarsi išgelbingas įrankis, juog „nieko iš svetimųšalių rankų, nieko per jų rankas“ pasilieka visai nevaisingu.

Bet apie absoliutišką jo prilaikymą mes ir neskelbiame, o giname tiktai galimą šiose sąlygose jo prilaikymą. Dirstelkime į mūsų miestus ar miestelius ir paklauskime, kas ten prekiauja ir kuom ten prekiauja. Pasiteiraukime, koki ten įvairiausi agentai, bankieriai čilbiantieji syvus iš mūsų krašto, koki ten amatninkai ir pramonininkai, koki visi tarpininkai, nerokuojant jau viso lizdo įvairaus didumo visokių maskolpalaikių. Pasiteiraukime, koki ten daktarai ar daktarkos, advokatai ar sudžios, raštininkai ar raštininkės. Vis tai svetimtaučiai, kuriuos mūsų tauta peni, kuriuos ji užlaiko. Dėlko-gi teip? Ar jie už mus gabesni, ar jie savo vikrumu mus pralenkia? Gal tai kaip kada ir atsitinka, bet kur-gi mūsų gabumas, iš kur mūsų tas nuolankumas, juog mes savo vietas pavedame kitiems, meliiai nuo jų atsitraukdami? Žmonės perka tai pas žydą, pas maskolių ar kitą svetimtautį, teisindamiesi, juog ten ir pigiau ir daugiau duoda. Bet tai da neišsiteisinimas. Jeigu jiems neparanku pirkti pas lietuvi, tai tegul užveda patvį savo krautuve, tegul išmokina kitą lietuvi vesti reikalus teip vikriai, juog jis nesiliks užpakalyje kitų svetimtaučių. Tuls man sako: „nebutinus daiktus Tamista garsini. Jau vienas įsikisimas su ideologiškais užmanymais ir dalykus, kame veikia jau vientik praktiški reikalai, kame jie užima pirmą vietą, sakau, jau vienas tas liudyja, juog visas užmanymas apdengtas tik viena tuščia svajone. Pagaliaus, jeigu dėkui tokiam šovinistiškam garsinimui skaitlius perkančių ar užsakančių pas svetimtautį ir pasimažintu, tai jis tuomet savo reikalavimus da labjaus sumažis ir tokiu budu pakirs pamatą užsilai-kymui mielaus tamistos širdžiai lietuvi.“

Pirmučiausia ideologiška pakraipa tur savo didžią vertybę, mes tai aiškiai regime tarp tautų, ginančių savo pramonę, savo prekybą. Tai liudyja geriausia čekai, finai ir pagaliaus mūsų pusbroliai latviai. Ten ši tautiška „marka“ esta dažniausia primezgama kaip prie išdarbio, teip ir prie įvairiausio padėjimo žmogaus. Jie mėgsta pirkti savo išdarbios, pas savuosius prekėjus, jie jieško pagalbos pas savuosius mokslininkus. Tiesa, ši vietinė kova esta dažnai šiurkšti, nedaili, visai netinkanti su šviesiais žmogaus užmanymais, bet ši kova vis-gi sušelpia visą luomą smulkesnių ar didesnių išdirbėjų, kurie savo turtu ir dėkui

savo tautiškam padėjimui prisideda daug prie tautiško atsibudimo. Kelias šovinizmo (ant kurio dažnai pasirodo visai netikusi sermėga vientik dėlei to, juog ji yra tautiška) yra pavojingas, ir vertybė kiekvieno atsitikimo privalo buti tikrai parodyta. Man mielesnis yra prekėjas lietuvis vien dėlei to, juog jam šiek-tiek praturtėjus aš laukiu nuo jo aukų dėlei kitų viengencių, kuriems ir-gi reikalinga pagelba sunkioj kovoje už buvį. Priturėti viengentį mes norime vientik dėlei to, juog jame regime augančią spēką, kuri gal atnešti naudą visam mūsų atsigaivinimui ir sudrutėjimui. Apdriksusi ar supelėjusi sermėga, nors ji butų ir labjausiai tautiška, dėl mūsų nėra naudinga, kaip ji nėra ir niekam naudinga. Teipo-gi mes tvirtai žinome, juog svetimtaučiai niekad nepriturės mūsų, tautiška mums atgyjant, todėl neprivalome rupintiesi ir apie jų priturėjimą. Paveždan, jeigu mes nesigaillime duoti pinigų ant mokinimosi vaikinui, kuris atsižymi savo gabumu ir nuo kurio mes daug ko vyliamės, o neduodame jų kokiam paikiui ir ištvirkusiam, tai tas patsai išrokavimas privalo liktiesi mūsų omenyje ir paturint savo viengencius ar tai prėkyboj, ar tai pramonėje ar kur kitur. Biednuolingas padėjimas kokio nors svetimtaučio, paveždan didžios minios neturtingų žydelių, gali mus graudenti, bet skubintiesi ir čia su savo priegloba mums išsirodytų veikimu į nieką neatsižurinėčios filantropijos. Žinoma, ant kiek tai nekenkia mūsų spēkoms privalome ir juos gelbti, bet drauge turime neužmiršti, juog tokiu budu mes neišvarysime iš draugijos visų vargų, nės draugijos vargai guli visame jos neteisingame šių dienų surėdyme. Čia gal geriaus, kaip iš kitų vietų aiškiai matyt buržuazinis privalumas viso to skelbiamojo atsigaivinimo tautos. Mes toliaus stengsimės parodyti, juog šis atsigaivinimas ir sudrutėjimas liekasi vienu tik iš laikinių siekių, užganėdinimo ir įsikunyjimo kurio reikalauja šiandieninės sąlygos mūsų busenos. Tai viena tik iš istoriškų fazų mūsų kilimo, kuri stoja į aišką priešgynybę su socialistišku sąprotavimu dalykų, su reikalais visų nuskriaustųjų, viso proletarijato. Išbujojimas šios buržuazinės luomos liekasi istoriška reikmenė, bet ne joje privalo liktiesi galutiniai mūsų siekiai, mūsų viltys . . .

Panašus privalo buti supratimas ir kas link visų išdarbių, kurie randasi mūsų krašte. Kiek galima, prisieina paturėti savo išdarbios, išaugusius ant mūsų žemės ir drauge, kiek galima, atsisakinėti nuo visų svetimų. Kas yra mūsų, tai kaip ten nebutu sunku, praktiškas gyvenimas visados išras savo išrišimą ir juom užsiganėdys. Bet kadangi ant mūsų rinkų pasirodo koki ten Viazmos pyragėliai, įvai-

riausi saldumynai iš visokių pakraščių, kada ten randa prieglaudą visoki skaisčiai parvuoti perkeliai ar skariukės, blizgančios vaikų tytylės su maskoliškais pavidalais ar paveikslais, kada mes be jokio skirtumo, be jokios kritikos griebiamės už visko, kas tik nematyta, tai ar-gi mes tuom neparodome savo visai menko supratimo, kuris gal prilįgsta kokioms ten laukinėms tautoms, kurios linksminasi iš visokių blizgių, kurias joms gabena vikrus europiečiai.

Ar privalau čion minėti visus tuos didžturčius, o labjusia „pones“, kurios išpaskutinios griebiasi už visko, kas tik atsižymi svetimą „marka“ — paryžinia ar nors varšavinia. Kas pačina iš ten, tai gražu, tai brangu, su tuom galima visur pasigirti. Visoki plataus svieto „gešeftmakeriai“ savo begalinėmis reklamomis teip yra išpaikinę visas pasiturinčias luomas, jog dažnai jos savo užsiganėdinimu, savo troškimu prie naujų išradimų traužiaus buvio tiesiog prilįgsta hotentotams.

Čia primįsime da apie vieną šaltinį paisyčių, tai apie kasdienę presą arba laikraštinkystę. Lietuvan subėga labjusia pabaigoje metų aibės visokių versimų ir reklamų apie naujus laikraščius, apie begalinį daugumą visokių priedų, apie didžią svarbią pakraipą, apie turtingą turinį ir tt. Nors nė vienas iš tos daugybės laikraščių nežada aprupinti ir apsvarstyti vietinius reikalus mus gyvenimo, nors nė vienas nemini apie tą kraštą, į kurį veržiasi, vienog lietuvis, jieškodams sav dvasiško peno, aukauja savo grašius ant tų išleidimų. Laikė visų metų jie laužia savo galvą, kas dedasi kanceliarijose Petrapylio, koki kyla užnamymai tulse pakraščiuose Maskolijos, jis noriai šneka apie procesą Dreyfuso ar apie tai, kas dedasi Paryžiuje, Berline ar Varšavoje. Lietuvio mintis braido ir skraidinėja po svetimus pakraščius, pagrįždamos tėvynėn, atsitikus tik kokiai garsiai nelaimėi arba kokiam naujam valdžios užnamymui. Kadangi mūsų krašte teturime tik valdžios laikraščius, tai jis jau išaukšto žino apie jų melagystę ir apie jų skaitymą nemano. Tokiu budu nuo vargų ar atsitikimų savo krašto jis lieka visai pašalintas, jis mažai tesirupina apie tikrą išpažinimą savo krašto. Dėl to jug užtenka asiško pažinimo, užtenka tų visokių zaunų, kurias skrieja susirinkusios ant pasilinksmimo bobelės, tos vietinės mūsų gazetos. Kalbėdams čia apie lietuvi, turiu ant minties ne tuos, kurie nemoka lietuviškai ir mano, juog Lietuva — tai tolesnis tęsimas Lenkijos, ne, nuo tų negalima daug ir reikalauti, bet apie visus tuos savo pažįstamus, kurie išduoda nemažai savo grašio ant maskoliškų ir lenkiškų laikraščių ir užmiršta išduoti nors sulyginant

keletą kapeikų ant lietuviškų laikraščių. Mat reklamos su daug prizadančiais priedais nuo jų neateina, akių jos nebado, ir žmonės užmiršta visai apie nusiuntimą rėdacijoms metinio užmokesties. Jeigu kas gali ir visai nesigali išsirašinėti jau ne vieną maskolišką ar lenkišką laikraštį, tai rods netik pritiktų, bet tiesiog galėtų parokuoti sav už pareigą apmokėti nors vieną lietuvišką laikraštį. Dar-gi neretai matoma, juog žmonės, atskyrjai kiekvienas išrašinėdami sav svetimus laikraščius, prie parsigabenimo sav nors vieno laikraščio lietuviško jau dedasi į kuopą, tarsi tai kiekvienas atskirai to padaryti neb gali. Pargabentas laikraštis, lankydamis visus sąnarius kuopos, vos gal tik per pusmetį tenka atskiriam žmogui į rankas ir, žinoma, su savo senomis žiniomis lieka akise tarsi keistu ar pasenusiu dvasišku penu. Toksai atsinešimas prie savosios laikraštinkystės, žinoma, vargiai gali paskubinti jos ugį. Mums rodosi, juog kiekvienas panašus lietuvininkas, kaipio tėvynainis, privalo pirmiausia pamąstyti apie savo laikraščius. Nė-gi ir ant šio kelio duosime pergalėti savę visokiems rašliavos „gešeftmakeriams“ su jų plačiomis reklamomis.

J. B.

Nutruko styga.

Senėi jau žmonės nematė tokio pavasario-Atėjo liudnas apsiblandęs. Vieton berti džiuginančius, auksuotus saulės spindulius, užklojo dangų debesiais sunkiais it švinas, liudnais it skaruoti drabužiai vargdienų.

Nuo pradžios džiaugėsi žmonės sulaukę pirmą lietu, vildamies, kad jis greičiau nuvarys sniegą nuo laukų ir pievų, negu tai saulė įstengtų padaryti. Atsirado senutės pranašaujančios, buk toks sniego nuvarymas esąs tikru ženklū linus užderēsent. Atėjus laikui sėti, žmonės su sunkia širdimi bėrė grudus į drėgną ir šaltą dirvą. Teipo-gi su baimės suspausta širdimi kas rytą prabudė bėgdavo kuo greičiaus žvilgterėti į dangų. Bet tas liko visuomet vienodas, liudnas ir pilkas ir rustas, tarytum veidas tiesdario apskelbiančio mirties ištermę savo artymui. Be paliovos krintanti nuo dangaus lašai emė vis dažniau maišytis su žmoujų ašaromis, kurias paskiau jau ne vien tik baimė ateities, bet dar daug baisesnis kankintojas . . . badas išspausdavo. Vanduo, kursai visą artojų triušą prigirdė, per ištisą vasarą nuo laukų nenudžiuvo. Todėl atėjus rudenii, žmonės neturėdami namie kuo misti, pameddavo savo grįčias ir pamėlynavę, nuskurę, alkanį, vesdami su savimi vaikus keliavo iš vieno dvaro į kitą, iš miestelio į miestelį jieškodami duonos kąsnio . . .

Tokiuose metuose, kurių atminimas dar ilgai neišdils tarp Lietuvos gyventojų, vienam dvarelyje sėdėjo jaunas dar vyras su savo žmona. Skaitė jis jai balsiai, ji siuvo, apie juos sukinėjosi rasi 5 metų mergelė. Ramu čia buvo ir tylu, tarytum dvarelio sienos atskyrė savo gyventojus nuo vargų ir nelaimių, slėgiančių visą šalį. Įėjusi tarnaitė pertraukė skaitymą.

— Atėjo žydas — kromininkas, klausia, ar ponai ką pirksite.

— Reikia man popieros — atsiliepė vyras, — te įneša savo kromą.

Žydas — kromininkas, kaip visuomet jų budas, ėmė pamažu savo lobį dėstyti, nepraleisdamas nė mažiausio daiktelio.

Tėvas nupirko sau popieros, bet tuotarpu mergelė pamatė puikią lėlę, su tikrais, kaip linai geltonais plaukais ir su užsimerkiančiomis lyg gyvoms akelėmis. Neišsakomas džiaugsmas suspindėjo tamsiose mergelės akise, pačiupo skubiai puikią lėlę iš žydo rankų, ir spaudė ją tai prie lupų, tai prie krutinės.

— Mama, mama, pirk man tą lėlę!

— Ne vaikeli, aš tau jos nepirksiu, atiduok ją tuoj žydui, — vieton motinos atrėmė rimtai tėvas.

Mergelės akise džiaugsmas užgeso, jo vietoje pasirodė ašaros, kurios sumirgėjusios nubyrejo per skaistų veidelį; bet rankutės vis dar laikė suspaudusios lėlę, neįstengdamos su ja persiskirti.

Tuotarpu motinos akys bėgo su atida nuo mergelės ant vyro ir vėl atgal, tarytum ką sumesdamos, ką nusprendamos.

— Kiek-gi norėtum už tą lėlę — užklausė ji žydo.

— Nu, dabar toki sunkus laikai, gerai, kad kas perka, atiduočiau ir už rublį.

— Neturiu tiek, negaliu aš išleisti rublį už lėlę — tvirtu, ramiu balsu tarė vėl tėvas.

— Mergelė jausdama, kad motina ją užtaria, glaudėsi prie jos verkslendama ir spausdama lėlę prie krutinės.

— Duok Onytei tą rublį — pratarė motina; jos balse skambėjo prašymas.

— Ai tavęs nesuprantu! — jau nekantriai atrėmė vyras; — žinai pati, koki laikai! ar mes turime tiesą? . . . bet susilaikė, žvilgtėrėjęs žmonai į akis.

Matyti akimis ji jam pasakė, ko lupos nenorėjo išaiškinti. Tuoj išėmė ir padavė dukterei rublį.

— Na, Onyt, kad jau mama teip nori, tai imk.

Onytė pati nežinojo, ką daryti iš džiaugsmo; pačiupusi rublį, bučiavo tėvui rankas, glaudėsi prie motinos kelių, bučiavo lėlę. Bet

tuotarpu motina atsikėlė, paėmė Onytę už rankos ir tarė jai:

— Nemokėk dar tuoj žydui už lėlę, eik truputį su manim.

Onytė vienoje rankoje lėlę nešdama, kitoje rublį, šokinėdama ir juokdamos išbėgo pro duris paskui motiną. Ta išvedė ją ant prieangės, ties kuria stovėjo gal dešimtis žmonių. Vėdai jų buvo pajuodavę, ir giliomis raukšlėmis subraižyti. Drabužiai nudilę, nuo lietaus permirkę. Kelios mergelės beveik Onytės amžiaus stovėjo prisiglaudusios prie savo motinos. Stovėjo jos silpnos, nugeltusios, su pajuodavusiomis lupomis, plačiai atidarytomis akutėmis, pilnomis ašarų. Basos ir dumblianos jų kojutės mirko šlapioje žemėje ir šaltas vėjas draskė joms išsikišusius iš po skepetų plaukelius.

Išėjusiai ant prieangės poniai visi ėmė lenkti galvas, prašydami duonos . . . Onytė tarytum šiurpulių sumta, prisiglaudė prie motinos. Prieš valandą spindėjusios iš džiaugsmo akutės, išsiplėtė kaip iš didelės baimės. Motina pasilenkusi prie jos tarė:

— Mat, Onyt, tie žmonės neturi šiandien nieko valgyti. Musiejie dar nesugrįžo iš maluno; mes neturime jiems nieko išvirti, tetušis galėtų jiems išdalinti tą rublį duonai nusipirkti, bet tu nori lėlės, taigi pasakyk jiems, kad tėtūšis negali jiems nieko šiandien duoti, te-palieka jie nevalgę.

Išsiplėtusios Onytės akys tarytum prilipo prie liudno vardginių burio. Nėkokios kovos nebuvo matyti ant jos veidelio, pabalo tik; tur-but visas kraujas subėgo jai į širdį. Rankutės nusviro; lėlė paleista butų sudužusi, jei motina nebutų pagavusi.

— Kas tau, Onyte? — užklausė ji persigandusi.

Onytė motinos balso lyg iš gilaus miego pažadinta, atkreipė protingas ir liudnas akis į ją ir tarė pusbalsiai:

— Nenoriu lėlės, atiduok ją žydui, o rublį aniems

Vakare motina eidama gulti tarė vyrui.

— Negaliu aš Onytės budo suprasti. Pamačius vardgienes ji labai nuludo: gal ir per daug savo amžiui. Ar pasergėjai, kokia ji visą vakarą tyli buvo: tarytum jos galvutė nepakelia visų tų minčių joje sukilusių.

— Tai nieko — atsakė tėvas — kaip vyrui reikalingas proto išstobulinimas, teip motėrei jautri, visiems prilanki širdis. —

— Žinoma, žinoma — atrėmė motina — Jug širdies jautrumas daug, daug smagumų ir poėzijos suteikia žmogaus gyvenimui bet tokią širdį ir nelaimė stipriau užgauna, lengviau sulaužo

— Tė — é —, — atrémė žiovaudamas vyras — ar tai butinai mūsų duktė turi būti nelaiminga? —

II.

Visose kliasose šiandien nepaprastas linksmumas. Mokyklos perdėtinė apskelbė mergaitėms, kad ant sekminių vietoje paprasto pasilinksminimo už miesto, parengs kelionę į kalnus. Norinčios prigulėti prie tos kelionės turi užmokėti po du rubliu vagonui pasamdyti. Jaunos galvutės degte degė iš džiaugsmo. Net viena nugizusio budo mokintoja, išvesta iš kantrybės tokio nepaprasto linksmumo, gailėjosi, kad perdėtinė tokiais niekais vien tik apsuko mergaitėms galvas.

— Dabar per tris nedėlias lyg išvažiavimui nieko, žinoma, neišmoksitė. Mokintojų žodžiai švilps tik jums pagal ausis, nepasiekdami smagenų.

Vienok mergaitės, išgirdusios tokius karčius žodžius, nenusiminė šį kart, tikt žvilgterėjo viena kitai į akis ir kiekviena tarėsi dideliai tvirto budo esanti, juog įstengusi susilaikyti nuo juokų. Teip viskas jas šiandien žadino prie linksmybės!

Lekcijoms pasibaigus su nepaprastu greitumu griebė kiekviena už savo knygų, idant linksma naujieną kuogreičiausiai pranešti namšikiams ir ant ulyčios pasišnekučiuoti apie tai su mylimiausia drauge.

Mergaitės apsigyvenusios pas perdėtinę pasirengė tuoj laiškus tėvams rašyti, prašydamos pinigų kelionei. Rašymą viena kitai trukdė bepaliovos tai juokavimu, tai kumščeriojimu, reiškiančiu džiaugsmą, tai balsiais atsiduksėjimais ir dar balsensniais šauksmais: — „A, kaip džiaugiuosi!“ — „Aš dar daugiau!“ — „Jus ir suprasti negalitė, kaip man linksma!“ — ir teip be galo.

Ir visos paskesnės sanvaitės plaukė mergaitėms it kokia didelė šventė. Svajojimas apie kelionę į kalnus apėmė visas jaunas galvutes ir širdes. Sulaukus vėlesnį amžių, kada patyrimai pakerta vaidintuvei sparnus, neišsigali žmogus jau teip džiaugtis; širdies sienos tarytum jau susiaurėjo, netilptų jose tiek prakilnių, sujudinantių jausmų . . .

Per visą dieną nusidirbusios mergaitės vieton užmigti paženklintam laike, gesina dabar žvakes tik užveidėtojų nuraminimui, bet pačios ilgai dar pašnabzdoms šnekučiuojasi apie laukiamas linksmybes. Sulipa po kelias į vieną lovą ir tamsioje girdėt tai sulaukyti juokai, tai poėzių deklamacijos, tai ginčai nuolat pertraukiami priminimu, kad tik balso nepakeltų kad neišgirstų už sienos mieganti užveidėtoja. Dvi iš vyresniųjų kiekvieną vakarą prieina prie lango, praveria truputį

langinyčias ir viena prie kitos prisiglaudusios ilgas valandas stebisi į mirgančias žvaigžduotes ir į mėnulį. Šis skleidžia savo sidabrinę šviesą netik į akmenimis išgrįstą kiemą, bet glosto vėjo lenkiamas šakutes jasmino, augančio palangėje, ir merginų vieną šviesplaukią kitą tamsią galvutę.

— Koks gražus, puikus tas gyvenimas! — šnibždėjo šviesplaukė.

— Kokia laimė gyventi! kiek džiaugsmų! Kiek gerų minčių, puikių jausmų — tarė pusbalsiai antroji, o mėnulio spinduoliai sumirgėjo aiškiau, tarytum ir jiems šviesiau paliko nuo merginos šviesių minčių.

— Bet man rodosi, kad be tavęs, Onyte, nebūtų man teip gera šnibždėjo toliau šviesplaukė.

— Ir aš be tavęs tarytum nejausčiau tokio džiaugsmo — atrémė juodbruvėlė, vardu Onytė.

Ir teip merginos šnibždėdamos viena kitai draugiškus žodžius kiekvieną naktį nors per lango stiklus gėrėjosi valandėlę prigimimo puikumu.

Vieną sykį tarė Ona, teip-pat stovėdama prie lango, savo draugei:

— Ar žinai ką, kaip aš teip žiuriu į dangų, į mėnesį, į medžius, tai man išrodo, kad ir aš esu maža dalelė visos pasaulės. Kad ta pasaulė nebūtų tokia graži, kad ant jos nebūtų teip daug laimingų ir gerų žmonių, tai man rodosi, kad ir aš neįstengčiau teip džiaugtis.

— Ir aš ne — atrémė šviesplaukė.

Valandą vėl abi tylėjo; šviesplaukė pirma prašneko:

— Jug yra ir nelaimingų žmonių, bet mums netenka jų matyti.

— Žinoma, kad yra nelaimingų, bet užtai kiek gerų, kurie tik laukia progos šluostyti ašaras savo artymiams — atrémė Ona tvirtai įtikėdama į tai ką sakė. (Toliaus bus.)

Iš svetimų laikraščių.

Galicijoj tarpe lenkų ir rusinų kyla tankiai vaidai ir nesupratimai. Pernai lenkai įkurė Banką su pagelba kurio nori kolonizuoti rusinų šalį. Tam Bankui žadėta yra pagelba „Kreditinės Žemės D-tės.“, „Šalies Banko“ ir „Galicijos Taupinimo Kasos“. Dėlei tokios lenkų politikos rusinai, žinoma, pyksta. Štai ką rašo jų organas „Dilo“: „Reikalą parcelacijos įsiskolinusių dvarų davesti iki hekatistiškam projektui kolonizuoti Rusiją su mozurais. Siekis to Banko yra netiek ekonomiškas kiek politiškas. „Przegląd Wszepolski“, kalbėdamas apie projektą parcelacijos ir kolonizacijos Rusijos su mozurais suvis atvirai liepė lenkams džiaugtis iš emi-

gracijos rusiniškų kaimiečių ir per administraciją to organo naujas bankas įgyjo pabudį lenkišką — šovinistišką. Mat su pagelba rusinų sudėtų piningų („Salies Bankas“) lenkai nori prašalinti rusinišką elementą iš Rusijos.

Pas mus teip-gi atsirado jau nuo senei draugystė „Apginimas Žemės“, bet ji ne mįslyja naudotis iš „Salies Banko“. Teip rašo rusinų laikraštis „Dilo“. Ant rugojimų rusinų atsako „Przegląd Wszeczpolski“ Nr. 9: „musų laikraštis ištikrųjų laiko už labai svarbų reikalą sustiprinimą elemento lenkiško Pietinėje Galicijoje su pagelba kolonizacijos ir tai ne tik vien dėl lenkų, bet ir dėl pačių rusinų. Nėsa tik susistiprinimas elemento lenkiško gali galutinai pertikrinti rusinų politikus, kad jų projektas padalinimo Galicijos yra tuščia svajonė ir podraugei privers juos pamesti bereikalingus vaidus, o jieškoti drauge su lenkais taikaus gyvenimo toje abiejų tautų šalyje. Rusinų politikai yra per daug tamsūs ir apakę, kad galima butu juos pertikrinti su saprotavimo argumentais ir dėlto reikia juos mokyti kaip vaikus su pagelba „metody poglądowej“.

Teip rašo vienas iš geriausių organų lenkų demokratų ir pagal logiką to rašto išeina, kad apie rusinų reikalus geriau gali numanyti lenkai, nekaip rusinai, o per tai rusinai neprivalo rugoti ir priešintis. Apie tai naudinga ir lietuviams žinoti, nės ir juos gal kada norėti mokyti „Przegląd'as“ ir jo pasekėjai su pagelba savo „metodo“.

— Vokiški laikraščiai garsina, kad Vestpalijos kasyklų apygardoj (Ruhrgebiet) 1898 metuose buvo svetimų darbininkų (ne vietinių) 57000, tame skaitliuje atkeliavusių iš Vakarinių Prusų ir Rytinių — 27000 (Kašubų, Mozurų, Lietuvių).
A.

Korespondencijos.

Kauno gub. Daugumas musų inteligentų skundžiasi, buk nėsą ką savo tėvynėje veikti ir todėl reikia esą jieškoti duonos yvairiose Maskolijos pakertėse. Neteisybė. Tiktai netingėkime apsidairyti, o butinai rasime daug vietų, kur netik duoną, bet ir ragaišių valgyti galėsime. Tuotarpu aš paduodu surašą vietų, kuriose daktarams butų geras gyvenimas. Jei kas daugiau tokių vietų žinotų ar tai daktarams, ar tai kitus mokslus baigusiems, butų labai gerai, jei praneštų „Varpo“ redakcijai, nės gal tokios žinios nors vieną iš musų „marnatraunųjų“ brolių sugražintų į tėvynę.

Šituose miesteliuose yra aptieka, bet daktaro iki šiolei dar nėra.

Betygala, Kauno gub. ir pav., netoli nuo Raseinių.

Darbėnai, Telsių pav., netoli nuo Palangos; žydai duoda pašalpos 300 rub. ir žmonės 200.

Garzdai, Telsių pav. parubežyje ties Klaipeđa; tenai yra nelegališkas daktaras.

Josvainiai, Kauno pav., netoli nuo Kedainių (aptiekos pakolei nėra).

Joniškis, Šaulių pav.; tenai yra du daktaru, bet tiktai vieną lignonai telanko; seniaus visuomet gražiai pragyvendavo Joniškyje trys daktarai.

Krinčinas, Panevėžio pav., netoli nuo Pasvalio; aptiekos nėra.

Kuliai, Telsių pav., netoli nuo Plungės.

Kursėnai, Šaulių pav.; yra daktaras pongalis, — žmonės tiktai didžiausioje nelaimėje kreipiasi prie jo ir labai laukia žmoniškesnio daktaro.

Kriukai, Šaulių pav., netoli nuo Joniško; yra aptieka, bet daktaro nėra, o reikalingas.

Lyguma, Šaulių pav., netoli nuo Pakruojo.

Linkava, Panevėžio pav.; pernai vasarą mirė tenai lietuvis-daktaras Žebrys ir lig šiolei kito dar nėra, nors labai ir labai reikalingas; nuo žydų subsidija.

Meškučiai, Šaulių pav., prie šašiejo tarp Šaulių ir Joniško; ar yra aptieka, nežinau.

Naujamiestis, Panevėžio pav., netoli nuo Panevėžio.

Oknista, Zarasų pav., prie Kuršo.

Papilis, Zarasų pav., netoli nuo Kuršo ir nuo Biržių.

Pasvalys, Panevėžio pav.; seniaus budavo visuomet du ir trys daktarai, bet dabar tiktai vienas; visų lignonų nėkokiū budu negali apeiti. Per vasarą suvažiuoja daug paliegėlių maudytis sieros šaltinio vandenyje.

Pašvytinis, Šaulių pav., netoli nuo Joniško.

Radvyliškis, Šaulių pav.; yra gelžkelio daktaras, bet butinai reikalingas laisvas d-ras.

Saločiai, Panevėžio pav.; daktarui puikiausia vieta; aptieka yra.

Saulėnai, Šaulių pav., tarp Šaulių ir Radvyliškio; subsidija.

Sidlavas, Raseinių pav.; daktaras butinai reikalingas; aptieka yra.

Subaciūs, Aukmėgės pav., prie geležinkelio.

Sviadasai, Aukmėgės pav.; ar yra aptieka, nežinau.

Traškunai, Aukmėgės pav.

Užventis, Šaulių pav.

Vabalninkai, Panevėžio pav., tarp Kopiško ir Pasvalio; yra valščiaus lignonbutis su daktaru, užduotis kurio ne žmones gydyti, bet rusifikaciją platinti.

Žasliai, Vilniaus gub., netoli nuo Košedorių; puiki vieta daktarui.

Smilgiai, Panevėžio pav.; aptiekos nėra, bet labai patogi vieta daktarui.

Kovarskis, Panevėžio pav.

Raguvėlė, Panevėžio pav.

Triškiai, Šaulių pav.; daktaras yra, bet dideli neapkenčiamas žmonių. P. A.

Londonas. (*Lietuvninkų Vienybė Londone.*) Londone yra draugystė vardu „Vienybė“, kuri tapo įkurta vasaroje 1896 m. Kasa „Vienybės“ lietuvių yra „po užtarymui Szv. Panelės Marijos ir Szv. Kazimiero“, kas yra paminėta prie užvardymo įstatymų. *Siekis* draugystės yra suteikti sąnariams pagalbą materialią ir dvasią. Laike ligos sąnarys Vienybės gauna pašalpą po 10 šilingų (apie 5 rub.) ant nedėlios per 2 pirmutinius mėnesius, per 2 kitus mėnesius — tik po 5 šil. Likęs be darbo — 6 šil. (10). Numirus sąnariui „Vienybė“ tur sudėti 4 svarus sterlingų (apie 40 rub.) ir užpirti „už jo dušėlę Mišias szv.“ Be to „Vienybė“ turi rūpintis, idant „kas meta but dvejos Mišios szv., vienos belekioje dienoje Panelės Szv. Marijos dėl išprašimo Jos užtarymo, o kitos už dušėles sąnarių jų giminių ir tt. atlaikytos“ (14). *Mokesniai*: Kiekvienas sąnarys moka į „Vienybės“ kasą kas mėnuo po 1 šilingą (5), ant gydytojaus 1 peną (apie 5 kap.), ant minyškų 2 penai, o ant kunigo, laikančio Mišias š. „Vienybės“, 2½ šil. (15). „Pinigus dėl gelbėjimo ligonių arba be darbo likusių sąnariai turi sudėti extra, t. y. apart to ką į kasą, o jeigu kuris nenorėtų duoti, tas lieka iš „Vienybės“ išmestu“ (11). *Sąnariai* prie „Vienybės“ gali prigulėti tik vyrai, teip lietuviai, kaip ir svetimtaučiai, bile nedarytų maišto (1). Sąnarys, ką daro maištus „Vienybėje“ bus išmestas iš „Vienybės“ ir nieko nuo „Vienybės“ negaus, nei palukų įdėtų nė pagalbos (6). Priverstinas gelbėjimas sąnarių prasideda po pusės metų nuo dienos įsirašymo į „Vienybę“, bet ir pirmiau to laiko sąnariai save iš meilės gelbės, todėl kiekvienas sąnarys čėdys dėl savo vargdienių sąnarių ir nedavinės belemekam, o ypač kokiems bedieviams, paleistuviams ir tt. (12). Su bedieviais visokių tautų sąnariai „Vienybės“ neužsidės, apie juos neapstos ir jokios pagalbos kad ir koksai sąnariu butų neduos, o dėl dušios rūpisis „Vienybė“, idant toksai turėtų pagalbą (20). Jeigu, saugok Dieve, po nekuriam laikui reikėtų Londoną visiems lietuviams apleist, arba nebut dievobaimingų lietuvių, tai po atsiėmimo kas kam prigul reikėtų pavest likusius pinigus Tėvui Š. su maldavymu, idant dėl naudos Lietuvos teiktusi paskirti (24). *Vyriausybė* draugystės susideda iš direktoriaus, kasieriaus ir sekretoriaus su jų kandidatais. Perdėtiniais „Vienybės“ gali but tik dievobai-

mingi lietuviai (2). Vyriausiu perdėtinu yra „Vienybės“ direktorius, prie jo reikia kreiptis su visokiais reikalais (3) ir nuo jo priguli sušaukimas surinkimo (25). Kasierius gal laikyt pas savę tik 20 šil., o kitus pinigus tur nunešt į banką 5 vyrai iš perdėtinių.

Toki yra svarbesniejie „Vienybės“ įstatymai. Iš tų įstatymų matyt, kad „Vienybė“ tai yra parapijinė draugystė, arba draugystė dievobaimingų lietuvių (žr. art. 24.) su labdariniais siekais. Kasa draugystės paskirta pirmiausiai pagelbai dvasiškai t. y. ant užpirkimo mišių ir užlaikymo kunigo ir minyškų, pinigus dėl gelbėjimo ligonių arba be darbo likusių, kaip sako art. 11, sąnariai turi sudėti extra. Ant palaidojimo mirusio sąnario paskirta teip mažai, kad reikia butinai da pridėti daugiau, kaip svarą. Kriksčioniškumas ir meilė artymo yra ant tiek reikalinga, ant kiek sąnarys yra dievobaimingu. Bedieviai (?) nors jie butų ir geriausiais sąnariais ir žmonėmis jokios pagalbos negauna, kaip rodo 20 art. D-tė nėra tautiška — lietuviška, nės prie jos gal prigulėt ir svetimtaučiai, „bile nedarytų maišto“. Koks apsiėjimas yra pavadintas „maištu“, nežinia. Bet jeigu maištu vadinti ardymą „Vienybės“ įvestos tvarkos, tai pirmiausiu maistininku turėtų but pavadinta pati „Vienybė“, kuri daug įstatymų permainė, daug nepildė, o kitą dalį pridėjo. Pirmiausiai buvo pakasavotas šelpimas be darbo likusių. 11 art. „Vienybė“ ne pildo, nesudėd ant ligonių pinigus extra, bet duoda iš kasos. Tokiu budu kasa draugystės pradėjo daugiau rūpintis ir apie kuno reikalus. Teip-gi draugystė nepaisė ant to, kas bedievis ir kas paleistuvis, ir bėdoje gelbėjo tą, kuris pagalbos reikalavo. Teip-gi, kaip girdėt, nelabai buvo persekiojami „Vienybės“ maistininkai. Tai-gi draugystė „Vienybė“ pasirodė turinti daugiau kriksčioniškos meilės, ne kaip „Vienybės“ įstatymai. Art. 8 yra pildomas perkreiptai: prie banko prigul tik 2 iš perdėtinių, kiti 3 yra paprastais sąnariais. Be to tapo įvestas naujas įstatymas — skolinimas pinigų „Vienybės“ sąnariams, bet tas nesenei buvo pakasavotas. Ar visi „Vienybės“ perdėtiniai yra dievobaimingais, nežinia. Ant to dalyko turbut teip-gi mažai paisė „Vienybė“ ir rūpinosi tik išrinkt teisingus vyrus.

Toki tai yra „Vienybės“ įstatymai. Jie ne tiko draugystės sąnariams ir dėlto tapo permaintyti. Bet įstatymų perkreipimas ir permainymas atliktas buvo ne ant popieros, be protokolu. Atmainos draugystės įstatymų pasiremia vien tik ant žodžių, kurie gal but užmiršti. Komitetas, įvedęs naują tvarką ir nepildydamas įstatymų eina nauju keliu, ir gali lengvai įsipainioti į savo paties darbus.

Jeigu kiti komiteto šanariai nežino visų rašytų įstatymų, tai ką norėt, kad šanariai žinotų įstatymus nerašytus. Dėlto reiktų įstatymai kogleičiausiai pertaisyt pagal norą „Vienybės“ šanarių, reiktų teip-gi juos dikčiai sutrumpinti, kad kiekvienas šanarys lengvai galėtų įsitėmyti tai, kas jam reik žinot. Be to reiktų pasirupinti, kad darbuose „Vienybės“, o ypatingai jos komiteto, būtų daugiau šviesybės, kad būtų vedami protokolai, rokundos, revizijos ir tt. Tik prie išmintingo vedimo draugystės reikalų gali atsirasti tarpe šanarių išsitikėjimas ir gali draugystė tarpti.*) Dėlto draugystė neturėtų užmiršti apie reikalingumą apšvietimo savo šanarių ir apskritai visų lietuvių, kurie da nesupranta naudos prigulėjimo prie „Vienybės“. Reiktų rupintis apie praplatinimą gerų laikraščių ir knygų, reiktų įsitaisyti savo salę susirinkimams, savo knygyną, reiktų pasirupinti, kad ant draugystės susirinkimų būtų laikomi pranešimai ir tt. ir tt.

D.

Stovis parodos kasos.

Gavau:

a) nuo pono Lapino, kaip minėta „Varpe“ Nr. 6	407,66 ¹⁾
b) iš Žüricho 1ma syk 280 fr. 54 c.	226,00 ²⁾
2tra syk 120 fr. 00 c.	96,38
c) nuo pono Lapino, ką neminėta „Varpe“ Nr. 6, bet kvituota „Uk.“ Nr. 9	47,74 ³⁾
d) nuo kitų aukautųjų:	
P. L. S.	30 rub.
Dr. J. A.	5 rub.
D.	3 rub.
Sakals Padangin	50 k.
	38 rub. 50 k. 83,54
	iš viso 861,32

e) atsiusta po 14. I.	
D.	1 rub.
Juodelis Juozas	5 rub.
Sviedrys Antanas	1 rub.
D. St.	10 rub.
„Tev. sargo“ redak.	90 rub.
Iš Kauno	5 rub.
	112 rub. 241,92 ⁴⁾

iš viso 1103,24

Rokaičinos, 12. II. 1900.

D. Saunus.

*) Iš pradžių prie draugystės buvo prisirašę ne toli 150 šanarių, bet dėlėi daugelio priežastčių vėliaus skaitlius šanarių pradėjo mažintis, ir dabar yra draugystėje apie 70 šanarių, iš kurių tik 54 yra pilnais šanariais.

1) „Varpe“ buvo rašyta 407 Mk., turi buri 407,66 Mk. 2) Išmokėta pačto prusiškais. 3) Skaitluota pagal kursą 100 rub. = 217. 4) Skaitluota pagal kursą 100 rub. = 216 Mk.

Pasarga. 120 fr. = „D-tes Rutos“ 27 fr., A. K. 6,50 fr ir „Tulos D-tės“ 87,78 fr., ant persiuntino pinigų atitrukta 1,28 fr.

Atskaita „Varpo“ ir „U-ko“ už 1899 m.

Įėmimas.		Mk.	Pf.
a) Liko nuo 1898 m.		119	93
b) aukauta:			
L. K.	216,00		
X.	231,12		
Z.	21,60		
Onk.	4,32		
L.	432,00		
K.	0,54		
M.	1,08		
Kamputis	0,43		
Banys	2,16		
Viktorija	10,80		
Per A. V.	90 r. = 194,40		
X. X. X.	20 r. = 43,20		
		1157	75
c) Už redakcijos raštus:			
Nuo skaitytojų „Varpo“	329,88		
Nuo skaitytojų „U-ko“	381,28		
Už atskirus Nr. laikraščių 66,13			
Už knygas	156,03		
		933	33
		Iš viso įimta 2210 91	

Išleidimas.

	Mk.	Pf.
a) Laikraščiai:		
„Ukininkas“ (12 Nr. po 74 mk.)	888,00	
„Varpas“ (Nr. 1 ir 3 po 89,50, Nr. 2, 4 ir 6 po 71,50 mk. ir Nr. 5 — 81,50 mk.)	475,00	
		1363 00
b) Atsisaukimas „Broliai ir sesers“	37	50
c) Knygutės:		
Garo mašinos ir gelež.	54,50	
Džiova	17,00	
Pamokinimas kaip apsisaugoti ir tt.	65,00	
Paveikslai (iš „Uk.“)	35,50	
Paveikslai (iš „Varpo“)	84,55	
Mindaugis	57,00	
Dokumentas	84,55	
Ar dabar yra baudžiava?	88,00	
		503 10
d) kiti išleidimai:		
Klišės	89,70	
Pačtas	98,65	
		188 35

iš viso išleista 2091 95

iš viso įimta 2210 91

lieka 1900 metams 128 96

Išduodant šią atskaitą turime pasergėti, kad tą atskaitą sunku buvo sustatyt, nėra drauge su redakcijos pinigais buvo prisiūsti p. Lapinui teip-gi pinigai vienos draugystės, o teipgi ir pinigai privatistų žmonių, kurie per tarpininkystę „Varpo“ ir „Uk-o“ red. spaudino savo raštus. Kadangi pinigai duoti ant spaudimo raštų yra kasieriaus paminėti rubrikoje aukų, per tai ir kaštus atspaudimo visų knygų mes skaitome kaipo kaštus „Varpo“ ir „Uk-o“ red. Kokios iš minėtų knygų neprigul redakcijai, žinių nėra. Bet jeigu ne visos knygos prigulėtų redakcijai, tuomet savininkai turi atsiliepti, kad galima būtų atskaita pataisyti

Mūsų biudžetas 1900 m. šiaip išrodo: Išleidimas „Varpo“ kaštus (12 arkušų po 35,75 Mk.) 643,50 Mk., išleid. „Uk-o“ 888 Mk., pačtas gal kaštuot apie 100 Mk., sykiu — 1531,50 Mk. Jeigu už redakcijos raštus 1900 m. teipgi bus surinkta apie 900 Mk., tai ant išleidimo vienu tik laikraščių reikės 731,50 Mk. aukų.

Už Ipusę šių metų bus išduota vėl atskaita, kad lengviau būtų matyt mus materiališkas padėjimas.

„Varpo“ ir „Uk-o“ red.

Rinkime pasakas!

Lietuviškos pasakos, kuriose drauge su visokiais phantastiškais dalykais, teip apstingai randasi reminescencijų iš seniausio laiko praeigos mūsų, dar ir šiandien iš didesnės dalies ne surankiotos ir ne apgarsintos. Teisybė, kad Schleicher'is, Veckensteitas, Davainis, Silvestraitis, Jurkšatis ir k. surinko jau ne menkai lietuviškų pasakų, bet skaitlius jų yra labai dar menkas, sulyginus su tuomi, kas tautoje liekti. Per tukstančius metų lietuvių tautoje pasakos, sakmės buvo pasakojamos, tokiu budu nuo gentkartės gentartei į palaiakas patekdamos, ir nors su laiku, kaip pačioje jų formoje, jų kalboje atmainos, innovacijos įvykti turėjo, bet daugelyje jų dar ir šiandien užtėmyjame paminėjimus iš giliausios senovės, kurią ištardyti ir aprašyti būtų labai žingeidu, kas vėl ir mokslui didžią naudą suteikt' galėtų. Šito dalyko dėlei, o taipgi geisdamas liekanas, produktus dvasiškos gyvasties prosenių mūsų ateitės kartums pavesti, ir aš buvau dar seniaus užsiėmęs pasakų rinkimu, ir neseniai išėjusiam pirmame tome „Lietuv. pasakų“ apie 200 pasaką mytologiško turinio į žmones paleidau. Rinkdamas dabar medegą dėl antrojo tomo, aš kreipusi į visus tuos mūsų inteligentus, kuriems yra suprantamas svarbumas šito dalyko, prašydams jų užsiimt' užrašinėjimu visokių pasakų ir pavedimu jų

man dėl mokslisko jų sunaudojimo ant naudos kainos mums tėvynės Lietuvos. Tiems, kurie norėtų atlyginimo už darbą — užrašinėjimą, galima būtų, pagal pasakų svarbumą, po 1/2 — 1 rublių už kožną pasaką užmokėti, tik užrašytojai turėtų žinoti, kad kiekvieną pasaką ant atskiraus popieros lapo užrašinėti reikėtų, paženklinant vardus žmonių ir kaimų, kur ir nuo ko užrašyta. Tie, kurie tokiu budu už piningus rinkti apsiimtų, turėtų ne mažiaus, kaip po 2 ir tt. tol. pasakų maniespi ant syk' atsiūsti, nės kitaip užmokėjimas — pinigų išsiuntimas — būtų apsunkintas.

Pasakas prašau siūst' ant adreso:

Dr. J. Bassanowicz

á Varna. Bulgarie

Šitą pakvietimą malonėčiau, kad ir kiti laikraščiai atkartotų. Dr. Basanavičius.

Atskaita

moterų draugystė v. „Žiburėlis“ už penktus metus jos buvio t. y. nuo 1898 iki 1899 m. Bėgant metams įstojo aštuntas sąnarys. Visi sąnariai įnešė sąnarišką mokestį, kursai tapo įseikvotas pinigų rinkimui.

Nuo pernai metų likusieji pinigai buvo duoti:

E. V. 59 rub. 35 kap.
N. J. 15 rub.

Šįmet surinko sąnarys:

A. N. 72 rub. 70 kap.
E. U. 38 rub. 80 kap.
A. R. 20 rub.
Eglė 25 rub.
T. O. 20 rub.
O. D. 20 rub.
E. E. 21 rub. 70 kap.
A. J. 441 rub. 80 kap.

Viso labo 660 rub.

Duota iš tų pinigų:

Užsitarnavusiam rašytojui 50 rub.
Nepasiturinčiam rašytojai 35 rub.
Paryžiaus parodai 5 rub.
R. A. 216 rub. 30 kap.
E. V. 178 rub. 70 kap.
R. Z. 20 rub.
N. J. 40 rub.
N. A. 25 rub.
O U. 100 rub.

Viso labo 600 rub.

Atsakymai. N. N. 50 rub. ant redaktoriaus užlaikymo gavome pabaigoj Sausio mėn.

Turinys. Apšvietimo reikalai. — Nemunas. — Iš savo pastogės. — Nutruko styga. — Iš svetimų laikraščių — Korespondencijos. Kauno gub. Londonas — Stovis parodos kasos. — Atskaita „Varpo“ ir „Uk-o“ už 1899 m. — Rinkime pasakas. — Atskaita „Žiburėlio“. — Atsakymai.